

**Закон України "Про судову
експертизу".
Науково-практичний
коментар**

Книжка є науково-практичним коментарем до Закону України про судову експертизу. Вона містить аналіз та пояснення положень закону, а також розглядає роль судової експертизи в правовій системі України.

Книжка розрахована на судових експертів, фахівців у відповідних галузях знань, а також на працівників юридичної сфери, таких як слідчі, прокурори та адвокати.

ВВЕДЕННЯ.

Становлення судової експертизи в Україні пройшло шлях від різних криміналістичних лабораторій до сучасної системи державних спеціалізованих експертних установ.

Ключовим етапом становлення судової експертизи в Україні стало створення мережі науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України, науково-дослідних установ судових експертиз, судово-медичних та судово-психіатричних установ Міністерства охорони здоров'я України, а також експертних служб Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України.

Закон України №4038-ХІІ «Про судову експертизу» (далі – Закон №4038-ХІІ), який визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності, був прийнятий Верховною Радою України 05 лютого 1994 року і введений в дію 21 квітня 1994 року.

Сучасний етап реформи судово-експертного законодавства України розпочався на основі Указу Президента України №837/2019 від 08 листопада 2019 року «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави», приписами якого Кабінет Міністрів України був зобов'язаний до 31 грудня 2020 року вжити заходів у сферах правової політики, забезпечення прав і свобод людини та громадянина, що включало розробку та подання на розгляд Верховної Ради України законопроєкту про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення системи самоврядування судових експертів, запровадження рецензування висновків судових експертів та визначення граничних строків проведення судових експертиз.

Міністерство юстиції України в 2020 році оприлюднило на власному сайті на публічне громадське обговорення законопроєкт «Про судово-експертну діяльність», який було підготовлено на заміну чинного Закону №4038-ХІІ.

04 листопада 2021 року групою народних депутатів було подано на розгляд Верховної Ради України проєкт Закону України «Про судово-експертну діяльність», але 17 липня 2025 року даний законопроєкт було відкликано.

04 лютого 2022 року Комітет Верховної Ради України з питань правової політики надав чотири висновки про включення до порядку денного парламенту чотирьох законопроектів щодо судово-експертної діяльності. Ці законопроекти були включені до порядку денного одинадцятої сесії Верховної Ради України відповідною постановою, як підготовлені до розгляду на пленарних засіданнях.

Збройна агресія російської федерації проти України та запровадження воєнного стану в Україні, на жаль, стали ключовими чинниками, що не дали можливості розглянути зазначені законопроекти та тимчасово призупинили реформу судово-експертного законодавства України.

Крім того збройна агресія російської федерації проти України поставила перед судовими експертами нові виклики, оскільки перед Україною гостро постала необхідність у проведенні надвеликої кількості судових експертиз, особливо у кримінальних провадженнях, серед яких можна виділити три основні види: судово-медична експертиза трупа для встановлення причин та обставин його смерті; судово-медична експертиза осіб для визначення характеру та тяжкості їхніх тілесних ушкоджень; судово-медична експертиза речових доказів біологічного походження для ідентифікації невпізнаних тіл та людських останків.

Враховуючи значну роль судових експертів у проведенні численних судових експертиз Міністерство юстиції України своїм наказом №1138/5 від 14 березня 2022 року «Про деякі питання забезпечення судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану» наказало:

1. Зупинити проведення планових перевірок діяльності атестованих судових експертів, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах, позапланових контрольних перевірок діяльності судових експертів та перевірок відповідності робочого місця, розпочатих відповідно до Інструкції про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах, затвердженої наказом Міністерства юстиції України №3505/5 від 12 грудня 2011 року, на період до останнього календарного дня (включно) місяця, в якому буде припинено чи скасовано воєнний стан.

2. Зупинити з дня введення в Україні воєнного стану перебіг строків розгляду заяв та документів, поданих до Центральної експертно-кваліфікаційної комісії при Міністерстві юстиції України;

3. Продовжити строк дії свідоцтв про присвоєння кваліфікації судового експерта фахівцям, які до введення воєнного стану в Україні подали заяви та документи для проходження атестації в Центральній експертно-кваліфікаційній комісії при Міністерстві юстиції України з метою продовження строку дії свідоцтв, а також свідоцтв про присвоєння кваліфікації судового експерта, строк дії яких закінчується у період дії воєнного стану або протягом одного місяця після припинення чи скасування воєнного стану.

4. Зобов'язати фахівців протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану вжити заходів щодо продовження строку дії свідоцтва про присвоєння кваліфікації судового експерта.

5. Перенести проведення планових перевірок діяльності атестованих судових експертів, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах, які мали розпочатися у період з 24 лютого 2022 року, відповідно до скоригованого графіка перевірок.

ЗМІСТ

Введення	3
Розділ I. Загальні положення	7
Стаття 1. Поняття судової експертизи	7
Стаття 2. Законодавство України про судову експертизу.....	9
Стаття 3. Принципи судово-експертної діяльності	17
Стаття 4. Гарантії незалежності судового експерта та правильності його висновку	18
Стаття 5. Максимальне збереження об'єктів дослідження.....	24
Стаття 6. Забезпечення умов праці судового експерта за місцезнаходженням об'єктів дослідження	25
Стаття 7. Суб'єкти судово-експертної діяльності.....	26
Стаття 7 ¹ . Підстави проведення судової експертизи (обстеження і дослідження).....	54
Стаття 8. Науково-методичне та організаційно-управлінське забезпечення судово-експертної діяльності.....	61
Стаття 9. Державний Реєстр атестованих судових експертів	83
Розділ II. Судовий експерт	88
Стаття 10. Особи, які можуть бути судовими експертами.....	88
Стаття 11. Особи, які не можуть бути судовими експертами	92
Стаття 12. Обов'язки судового експерта.....	99
Стаття 13. Права судового експерта.....	104
Стаття 14. Відповідальність судового експерта	109
Розділ III. Фінансове та організаційне забезпечення судово-експертної діяльності	126
Стаття 15. Фінансування судово-експертної діяльності.....	126
Стаття 16. Атестація.....	130
Стаття 16-1. Тимчасове зупинення та поновлення права на проведення судової експертизи	170
Стаття 16-2. Припинення права на проведення судової експертизи	175

Стаття 17. Експертно-кваліфікаційні комісії.....	180
Стаття 18. Оплата праці та соціальний захист судових експертів.....	191

Розділ IV. Міжнародне співробітництво

в галузі судової експертизи	223
Стаття 22. Проведення судової експертизи за дорученням відповідного органу чи особи іншої держави	223
Стаття 23. Залучення фахівців з інших держав для спільного проведення судових експертиз.....	232
Стаття 24. Міжнародне наукове співробітництво.....	234

***Примітка:** закони, кодекси, міжнародні конвенції, договори, угоди, меморандуми, керівні принципи, технічні стандарти, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної судової адміністрації України, рішення Вищої ради правосуддя, постанови Пленуму Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищого господарського суду України, які наведені в даному Науково-практичному коментарі, використані з офіційних сайтів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховного Суду, Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної судової адміністрації України, Вищої ради правосуддя.*

[Перейти на сайт →](#)